

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע נצבים וילך, ראש השנה תשפ"ה

אתם נצבים היום כלכם... התיצבו וראו את ישועת ד'...

גם עתה התיצבו וראו את הדבר הגדול הזה

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

על הקשר בין נצבים לבין גילוי והשכנת שכינה, עמדנו בדברינו לפרשות: נצבים-וילך תשס"ו, נצבים-וילך תשע"ג וכן לויולך תש"פ. נמשיך ונבאר.

בשלב האחרון של עזיבת ארץ מצרים, ולפני קריעת ים סוף, משה רבנו הכריז: "אל תיראו התיצבו וראו את ישועת ד' אשר יעשה לכם היום..." (שמות יד, ט).

בערב הכניסה לארץ ישראל, אחרי ארבעים שנה במדבר, הכריז משה - מושיעם של ישראל, שוב: "אתם נצבים היום כלכם לפני ד' אלהיכם" (דברים כט, ט).

לפני בחירת המלך הראשון, שניסה להקים מדינה יהודית עצמאית בארץ המובטחת, הכריז שמואל הנביא - מי ששקול כנגד משה ואהרן: "ועתה התיצבו... גם עתה התיצבו וראו את הדבר הגדול הזה אשר ד' עשה לעיניכם" (שמו"א יב, ז-ט).

מה היה המצב לפני קריעת הים? הירושלמי מלמדנו: "ארבע כיתות נעשו אבותינו על הים: אחת אומרת נפול לים ואחת אומרת נחזור למצרים ואחת אומרת נעשה עמהן מלחמה ואחת אומרת נצווח כנגדן" (תענית פ"ב ה"ה).

העם היה מפולג ומפורד והפער בין הקבוצות היה נראה בלתי ניתן לגישור.

משה רבנו טיפל בבעיה בדרך המתוארת במדרש: "להודיע חכמתו של משה שהיה עומד ומפייס כל אותן אלפים וכל אותן רבבות" (מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי, שמות יד, יג).

התוצאה הייתה 'ויתצבו', נצטפפו (כלומר התקרבו זה לזה) "פסיקתא זוטרתיא (לקח טוב), (שם). משה רבנו מצא את הדרך לאיחוד העם.

הכתוב מספר שהעם דרש פתרון היום=עכשיו. מפרש המדרש "בוא וראה חכמתו ותבונתו של משה רבינו, היאך היה עומד ומפייס לכל אותן האוכלוסין: "התיצבו וראו את ישועת ד' אשר יעשה לכם היום...". מלמד ששרת עליהם רוח הקודש, כתיב הכא התיצבו, וכתיב התם "ויבא ד' ויתיצב ויקרא..." (שמו"א ג, י). מהו וראו, מלמד שפתח הקדוש ברוך הוא את עיניהם, וראו כיתות כיתות של מלאכי השרת, שנאמר "ויאמר אל תירא כי רבים אשר אתנו מאשר אותם" (מלכ"ב ו, טז), "אשר יעשה לכם היום" לא לימים רחוקים אלא היום."

שנת תשפ"ג (ולצערנו גם קודמותיה) התאפיינה במחלוקות קשות, במיוחד מבחינת השיח הציבורי, שקרעו את החברה הישראלית. הגורמים הקיצוניים סחפו את הציבור לאווירת שנאה ומדנים.

שמחת תורה, מכמה בחינות, הוא היום הראשון של השנה (בין עוד כמה ימים ראשונים בתחילת כל שנה).

ביום זה, בשנה זו, עם ישראל הוכה במכה נוראה, שגבתה מחיר דמים איום ונורא. מחיר מחריד מבחינת החטופים ובני משפחותיהם, ומחיר קשה מנשא של המשפחות שאיבדו את יקיריהם. מעשי האכזריות השפלים גרמו גם לרבים מעם ישראל, במעגל הסובב, פגיעה נפשית ורגשית. חייבים לזכור, שרבים מאחינו ומאחיותינו בדרום ובצפון, איבדו את בתיהם, והם חיים כמחוסרי בית ומקום (בית מלון לתקופה ארוכה זו נוודות).

עם כל זאת, לאורך כל השנה, ובמיוחד בימים ובשבועות האחרונים, אנו רואים וחווים ניסים בקנה מידה שלא נופל מניסי יציאת מצרים.

החובה שלנו היא התיצבו! לביטוי זה משמעות כפולה: להתאחד, למרות חילוקי הדעות ברי הגישור, ולהצטופף תחת האלונקה, גם של השירות. זו החובה והזכות.

שני הדברים יזכו אותנו לראות היום, שמשמעותו בימים הקרובים, את ישועת ד', לה אנו זקוקים מכל הבחינות. זו הקריאה הפותחת את פרשת השבוע שלנו: "אתם נצבים היום כלכם..."

נתפלל שנזכה לשנה טובה ומבורכת של התיצבות מכל הבחינות, התיצבות שתביא ברכה ואור לכולנו.

(לשעורי הרב יוסף כרמל ביוטוב)

לעי לוי זשבת

לעי"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

הרב ד"ר ג'רי האכבוים י"ח באדר ב' תשפ"ב	פרופ' ישראל אהרוני י"ד בכסלו תשפ"ג	מר משה וסרצוג כ' בתשרי תשפ"א	הרב יהושע רוזן ט"ו באדר א' תשפ"ב	הרב ישראל רוזן י"ג בחשוון תשע"ח	הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א
מר שמואל וגבי אסתר שמש י"ז בסיוון / כ' באב	הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א	הרב ראובן וחיה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	הרב יצחק וגבי נעמי טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א / י"ד אדר ב' תשפ"ד	ר' שמואל וגבי רבקה ברנדמן ט"ז בטבת תשפ"ג / ח' באייר תשפ"א	הרב אשר וגבי סוזן וסרטייל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף
ר' אליהו כרמל וגבי מלכה טויבע כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט	ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב	מר זליג וגבי שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	מר יצחק וגבי נעמי טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א / י"ד אדר ב' תשפ"ד	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלבי"ע כ"א באדר א' תשע"ד	ר' מאיר וגבי שרה ברכפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)
גבי ג'ולי קושיצקי י"ט באדר ב' תשפ"ב	גבי מירה קושיצקי נלבי"ע כ"ב בסיון תשפ"ג	מרת לאה מאיר כ"ז בניסן תשפ"ב	מר אלישע בן רבקה וגבי שושנה בת שרה	בלהה בת ישראל מרמורש א' מנחם אב תשפ"א	ר' אליהו כרמל וגבי מלכה טויבע כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט

ארץ חמדה, ע"ר Eretz Hemdah

רח' ברוריה 2, ירושלים 91080

www.ERETZHEMDAH.ORG טל: 02-5371485 info@eretzhemdah.org

חַמְדַּת הַשַּׁבָּת

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית "מורנו" מבית 'ארץ חמדה'

כיצד ניגשים לתפילות הימים הנוראים בימים נוראיים אלה?

לקראת הימים הנוראים, השבוע נשאלתי שאלה בעלת אופי שונה.

אחינו בני אשכנז מתחילים לומר סליחות במוצאי שבת הקרוב. אחרי השנה הקשה שעברנו, איך אמורים לגשת לאמירת סליחות? ובכלל, אנו באים לקראת יום הדין. אנשים רבים מביעים קושי ביחס ליום הדין, כאשר עברנו שנה מלאה בדינים.

נעיין בענייניו של השופר.

מצד אחד, על השופר נאמר "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו" (עמוס ג ו). הרמב"ם אומר שיש רמז בשופר, כאומר "עורו ישנים משינתכם" (רמב"ם תשובה ג ד). התעוררו לפני יום הדין. "ובשופר גדול יתקע, מלאכים יחפזון, ויאמרו: הנה יום הדין!".

מצד שני, בברכת שופרות שאנו אומרים בתפילה אנו מזכירים עשרה פסוקי שופרות, ובהם עניין הדין אינו מופיע. פסוקי השופרות מחולקים לארבעה חלקים:

שלושה פסוקים מהתורה: "ויהי ביום השלישי בהיות הבורק, ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר וקול שופר חזק מאוד" ויהי קול השופר הולך וחזק" ו"וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר". שלושה פסוקים ממעמד הר סיני. שלושה פסוקים מהכתובים: "עלה אלוקים בתרועה ה' בקול שופר" "בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'" "תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו" "הללו א-ל בקדשו... הללוהו בתקע שופר". שלושה פסוקים שפונים לעם ישראל ואומרים להם לתקוע בשופר לכבוד הקב"ה.

שלושה פסוקים מהנביאים: כל יושבי תבל ושוכני ארץ כנשוא נס הרים תראו וכתקוע שופר תשמעו" ו"ויהי ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנידחים בארץ מצרים" ו"וה' עליהם יראה ויצא כברק חיצו, וה' אלוקים בשופר יתקע". שלושה פסוקים של הגאולה.

ובחזרה לתורה: "וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חודשיכם ותקעתם בחצוצרות".

כלומר, השופר הראשון הוא השופר של ההתגלות האלוקית. פעם הייתה התגלות אלוקית על הר סיני, השופר מזכיר לנו את היכולת של הקב"ה לחזור ולהתגלות. השופר השני מוטל עלינו: "בחצוצרות וקול שופר – הריעו!". השופר השלישי הוא שופר הגאולה המופיע בפסוקי הנביאים. והשופר הרביעי הוא השופר (והחצוצרה) שעם ישראל יתקעו כאשר יהיה ה' למלך על כל הארץ. מתברר שהשופר בו אנו עוסקים בראש השנה הוא השופר של ההתגלות האלוקית. הקב"ה היה הראשון שגילה את עצמו אלינו בשופר. אנו מצווים לתקוע בשופר שנית בכדי לגלות את שמו בעולם. מתוך כך אנו תפילה שהוא יתקע בשופר גדול לחרותנו. ומתוך כך תקיעת השופר שנתקע לעתיד לבוא תהיה התגובה לשופר הגאולה שכבר היה.

מטרת השופר היא להזכיר לנו את מלכות ה'. כמובן שברגע שאדם מקבל על עצמו את מלכותו ית' בשלמות, מיד הוא שואל את עצמו: רגע, אבל שנה שלמה עשיתי הרבה דברים שלא קידמו, ואולי חלילה גם פגעו, ביכולת של הקב"ה למלוך על העולם! וממילא האדם מתעורר לחזור בתשובה. בגלל שהוא מבקש להיות חלק מהפתרון, חלק מהמלכת ה', ולא חלילה חלק מהבעיה, המעכבת את גילוי מלכות ה'.

כאשר אנו ניגשים לתפילות ראש השנה, אנו מבקשים שהקב"ה יגלה את כבוד מלכותו עלינו ועל כל העולם. בשנים כסדרן, בחסדי ה' עלינו שגאלנו מהגלות ונתן לנו את ארץ ישראל, רמת הסבל שרובנו חווים ברוב החיים לא גבוהה במיוחד (בוודאי שלא במושגים של שואת יהודי אירופה, אינקוויזיציות, מסעי הצלב ושאר צרות איומות שעם ישראל חווה). לכן ברגע שאנו מבקשים שהקב"ה ימלוך על כל העולם כולו בכבודו, מיד אוחזת אותנו בוושה: חיינו כל כך נוחים, כיצד יתכן שבכל השנה לא עסקנו בזה כראוי?

אנו תוקעים בשופר, להזכיר את אילו של יצחק בן אברהם: הזכות העצומה של העוקד והנעקד. מדי שנה אני מיד חש את הבושה הגדולה: וכי אבוא להיאחז בזכות האבות הקדושים כאשר מעשי כה רחוקים ממעשי אבותי?

אך השנה עם ישראל עקד עקידות רבות. כל מי ששלח את ילדיו, כל אישה ששלחה את בעלה, להגנה על עם ישראל, במלוא העוז, ללא מורא, ללחום את מלחמת ה' ולהגן על עם ישראל, הרי הם בבחינת העוקד והנעקד. כאשר הם יגיעו לתקיעת השופר, הם יעמדו זקופים. יאמרו: אכן. אנו בחרנו לקדש את שם ה'. עשינו מה שגזרת עלינו, אנא ה', עשה מה שהבטחתנו. נכון, לכולנו יש על מה לעשות תשובה. כולנו מוצאים עוד פרט ועוד כלל שבפינו ובלבבנו לעשות ולתקן, ובוודאי שעלינו לעשות השתדלות גדולה של תשובה. אך לזכור שהמוקד של ראש השנה זו הקריאה והבקשה הגדולה, שהקב"ה ינשא על כל הארץ ביקרו, וביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.

info@eretzhemdah.org ייתן ליצור קשר עם הכותבים דרך:

[ארץ חמדה – קישור לשיעורי "מורנו" ביוטיוב](#)

מתפללים לרפואתם השלימה, בתוך שאר חולי עם ישראל:

שמואל בן ברוריה	ניר רפאל בן רחל ברכה	חנה בת אוריה	טל שאול בן יפה	מיכאל אלכסנדר אברהם בן שרה מלכה
אוראל בן דליה	רות צפורה בת חנה	נטע בת מלכה	הילל בן תמר שפרה	משה בן רחל
מאירה בת אסתר	הילה צפנת בת שרה טובה	שלומית בת לאה	ישי בן מרים	חווה ראנלה בת פיילא
שלמה בן שלומית	עובדיה בן אסתר מלכה	נעם בן שלומית	עודד בן חיה	חיים מרדכי פרץ בן אסתר מילכה
ר' יצחק בן ברינדל גיטה	ניר יצחק רפאל בן יפה	רבקה בת שרה בלה	מינדה לאה בת ליפשה	עמית ראובן בן ציפי צפורה

משמעות וכתובת השם פינחס

השם פינחס נראה כחסר משמעות בשפה העברית. אמנם שמות רבים בשפה העברית מורכבים משני מילים, כמו שמצאנו בשמות בניו של משה (שמות יח, ג-ד): "...אֲשֶׁר שֵׁם הָאֶחָד גִּרְשֹׁם כִּי אָמַר גֵּר הָיִיתִי בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם: וְשֵׁם הָאֶחָד אֶלְיָאֵזֶר כִּי אָלְהֵי אָבִי בְּעֶזְרִי וַיִּצְלַנִּי מִחַרְבַּת פְּרָעָה". ומתבקש שגם השם פינחס מורכב משני מילים. ונראה שמילים אלו הם המילה 'פנה' והמילה 'חסי'.

המילה 'פנה' משמעותה קבלת תפילה כמו שמצאנו בתהלים (קב, יח): "פָּנָה אֶל תְּפִלַּת הָעֲרֵעַר וְלֹא בָזָה אֶת תְּפִלָּתָם", וכמו שמצאנו אצל שלמה (מלכים א ח, כח): "וּפְנִיתָ אֶל תְּפִלַּת עַבְדְּךָ וְאֶל תְּחִנָּתוֹ...". ואילו המילה 'חסי' משמעותה רחמים כמו ביחזקאל (טז, ה): "לֹא חָסָה עֲלֶיךָ עֵינָי לַעֲשׂוֹת לְךָ אֶחָת מֵאֲלֵה לְחַמְלָה עֲלֶיךָ...". וכמו ביונה (ד, י): "וַיֹּאמֶר ד' אֶתְּהָ חֲסֵת עַל הַקִּיקִיּוֹן...".
ואמנם לכאורה היה צריך השם להיכתב "פנהחסי", בדומה לשם "פדחצור" (במדבר א, ז), אך פעמים רבות שהאות יו"ד מחליפה את האות ה"א. כמו במילה "וּפְנִיתָ" ששורש המילה הוא פנ"ה. ולכן גם הכתיב "פינחס" משמעותו בקשה שד' יפנה ויחוס עלינו. כמו כן מצאנו שמות שנעשה בהם חילוף סדר האותיות, כמסופר בדברי הימים (א ד, ט): "וַיְהִי יַעֲבֹד נִכְבֵּד מֵאֲחִיו וְאָמַר קְרָאָה שְׁמוֹ יַעֲבֹד לְאֹמֶר כִּי יִלְדְתִי בְעֶלְבָב". ומצאנו שם שסדר האותיות עצי"ב הפך לסדר עבי"צ והבן נקרא לבסוף "יעבצ". ואף כאן נעשה חילוף סדר אותיות וסדר האותיות פנ"ה (=פנ"י) הפך לסדר אותיות פי"נ. ונמצא שצרוף המילים 'פנה' ו'חסי' שהוא 'פנהחסי' הפך בסופו של דבר לשם 'פינחס'. ומשמעות השם הזה היא צרוף המילה 'פנה' והמילה 'חסי', ומשמעות הצירוף היא בקשה מד' שיפנה לתפילתנו ויחוס עלינו.

פינחס שהפך לפנחס

לפי המסורת שבידינו השם פינחס מופיע בתנ"ך בכתיב מלא 24 פעמים, מלבד במקום אחד, שבו מתייחסים לפינחס אחר, פינחס בן עלי (שמואל א א, ג): "...וְשֵׁם שְׁנֵי בְנֵי עֲלִי חֲפְנִי וּפְנִיחַס כְּהֵנִים לְדִי" בהמשך מוזכר פינחס בנו של עלי פעמים רבות בכתיב מלא. אולם כאמור, בפעם הראשונה ששמו של פינחס בן עלי מוזכר, הוא נכתב בכתיב חסר, ומשמע שהדבר מרמז על בעיה כלשהיא. ובמקרה זה מדובר בעוון שנמצא בו, ולכן האות יו"ד הוצאה משמו בפעם הראשונה שמתייחסים אליו.

גם שמו של פינחס הידוע, פינחס בן אלעזר, נכתב בתורה פעם אחת באופן יוצא דופן. בפרשיה שמספרת שניתנה לפינחס כהונת עולם וברית שלום נכתב שמו של פינחס באות יו"ד זעירא (במדבר כה, יא). הזוהר (אחרי מות דף נו, ב; פנחס דף רט"ו, ב) הסביר זאת על דרך הקבלה. אמנם הסבר נוסף כתוב בשו"ת עשה לך רב (חלק ה - קונטרס תורה מן השמים), וז"ל: "ונראה משום שפנחס נשתבח בתורה עבור קנאתו, ובגללה זכה לברית כהונת עולם ולברית שלום, רצתה תורה לרמוז שאעפ"י אין הקנאה שייכת לעולם העליון, ששם אין לא קנאה ולא שנאה ולא תחרות (ברכות י"א) ולכן יו"ד זעירא לרמוז שכל מהותה של קנאת פנחס אף שנשתבח בה אינה שייכת אלא לעולם התחתון.

כתיבת שם פנחס בדברי חז"ל

דבר תמוה הוא שבדברי חז"ל כאשר מוזכר השם פינחס ואפילו פינחס בן אלעזר, שמו נכתב בכתיב חסר – "פנחס". לדבר זה יש משמעות גם בענין הגיית השם, כאשר פינחס נכתב מלא - הגיית האות נו"ן היא בשווא נע, ואילו בכתיב חסר - הגיית האות נו"ן היא בשווא נח. וצריך לברר מדוע חז"ל החלו להגות את שמו באופן אחר מהגיית שמו בתנ"ך, ובמקביל לכתוב אותו בכתיב חסר. הסבר לשתי צורות הכתיבה של השם פינחס נתן האדמו"ר מלובוביץ (ליקוטי שיחות ח"ב עמוד 609; תורת מנחם ח"י"ז עמוד 97) והסביר שכתובת השם פינחס באופן מלא תהיה בגאולה העתידה, בדומה למה שמצאנו במדרש (בראשית רבה יב, ו) בהסבר כתיבת המילה "תולדות". המילה "תולדות" נכתבה לראשונה באופן מלא בבריאת העולם (בראשית ב, ד) ומאז היא נכתבת בתנ"ך בכתיב חסר, חוץ מהכתוב שמספר על לידת שושלת דויד המלך (רות ד, יח), שממנו יבוא המשיח ששם נכתבה באופן מלא. לאור דבריו ניתן לומר שפינחס נכתב באופן מלא בימי בית ראשון שאז שרתה שכינה בעם ישראל באופן מלא. אולם לאחר חורבן בית ראשון שמאז לא חזרה השכינה באופן מלא החלו חז"ל להגות את השם פנחס באופן חסר וכן לכותבו באופן חסר.

כתיבת השם פינחס בתרגום יונתן על התורה

כאשר תרגום יונתן על התורה מזכיר את השם של פנחס, פעמים שהוא נכתב חסר ופעמים שהוא נכתב מלא. וצריך להבין את טעמו. ונראה שכאשר התרגום מספר עליו ולא מסופר שם על גילוי שכינה שמו נכתב באופן חסר. אך כאשר השם פינחס מוזכר בהופעה שיש בה צד של גילוי שכינה התרגום כותב את שמו באופן מלא. וכפי שיתבאר לקמן.

בתרגום יונתן על התורה השם פינחס נכתב באופן מלא בסיפור לידתו. וז"ל תרגום יונתן שם בתרגום חופשי (ו, טז-כה): "...ושני חייו של לוי מאה ושלושים ושבע שנים חי עד שראה את משה ואת אהרן המושיעים של ישראל... ושני חייו של קהת החסיד מאה ושלושים ושלוש שנים חי עד שראה את פינחס הוא אליהו כהן גדול שעתידי להשתלח לגלות של ישראל בסוף הימים... ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנותיו של יתרו הוא פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פינחס אלה ראשי אבות הלויים ליחוסיהם" דברי התרגום קשים להבנה לפי פשוטם, משום שלפי מנין השנים שמבואר בתנ"ך - לוי נפטר לפני לידת משה ואהרן, והוא לא יכול היה לראותם. וכן לפי מנין שנות חייו של קהת עולה שהאפשרות שקהת זכה לראות את פנחס תמוהה מסיבה דומה. מה פשר רצף הדברים התמוהים האלו?

נצבים וילך, ראש השנה תשפ"ה

מענה לקשיים אלו ניתן למצוא בליקוטי מוהר"ן (מהדורא קמא סימן רעג) שכתב: "דע, שיש בנינים שמולידים בזה העולם, אבל יש בְּנֵי עֲלִיָּה גדולים מאד, שמולידים נשמות שהם למעלה מהנשמות המתלבשים בבנינים הנולדים בעולם". לאור דבריו ניתן לבאר שתרגום יונתן מרמז, שלוי היה מאותם "בְּנֵי עֲלִיָּה"; ובזכות מעשיו הטובים שנעשו במשך שנות חייו הוא זכה לראות 'בעיני רוחו' את 'נשמות משה ואהרן'. נשמות אלו נולדו בתוך אנשים לאחר מות לוי, אך הוא זכה לראות אותן עוד לפני כן. גם קהת היה 'בן עליה' כזה והוא זכה לראות את נשמת "פינחס הוא אליהו" לפני שהיא נולדה בתוך איש. ומכיוון שתרגום יונתן מספר שם על ראיית פינחס ברוח הקודש, לפיכך כותב שם התרגום את שמו של פינחס באופן מלא.

ניסים שנעשו לפינחס

פעם נוספת כותב התרגום את שמו של פינחס באופן מלא בעת שפינחס קם והרג את זימרי, וז"ל תרגום יונתן שם בתרגום חופשי: "וירא פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן ונזכר ההלכה ענה ואמר מי שיהרוג ויהרג הנה הם אריות של שבט יהודה וכיוון שראה אותם שותקים קם מתוך סנהדרין שלו ולקח חרב בידו: שנים עשר נסים נעשו לפינחס בזמן שבא אחרי איש בן ישראל אל המדינית..." גם שם כאשר מדובר היה בגילוי שכינה כשפינחס התעורר לעשות את מעשה הגבורה שלו ונעשו לו ניסים, ולכן נכתב שמו באופן מלא.

וכן מוזכר שמו באופן מלא, כאשר מסופר על הניסים שנעשו לו במלחמתו עם בלעם כאשר ביטל את כשפיו, וז"ל תרגום יונתן שם בתרגום חופשי:

כיון שראה בלעם החוטא את פינחס הכהן רודף אחריו עשה קסמים ופרח באויר השמים, מיד הזכיר פינחס השם הגדול והקדוש ופרח אחריו ואחזו בראשו והורידו שלף חרב וביקש להרגו פתח פיו בדברי תחנונים ואמר לפינחס..."

אולם בשאר הפעמים (4) שמוזכר שמו של פינחס בתרגום יונתן על התורה הוא מוזכר בכתיב חסר. ואחד הוא הכתוב שמספר שניתנה לו ברית כהונת עולם, וז"ל התרגום שם: "פִּינְחָס קִנְיָהוּ בְּרֵ אֱלֵעָזָר בֶּר אֶהֱרֹן כִּהֲנָא אֲתִיב ית רְתִי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּזִמְן דְּקִנְיָ ית קִנְיָתָא וְקִטִּיל חִיבָא דְבִינְהוֹן וְאִמְטוּלִיָּה לָא שִׁינְיָת ית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְיָתִי". כאמור לעיל, בתורה נכתב שם שמו של פינחס באות יו"ד זעירא ויש שפירשו זאת כרמז לכך שהקנאות עצמה היא מסוכנת. ונראה שמסיבה זו השמיט כאן תרגום יונתן את האות יו"ד משמו, שאף שמשבחים כאן את קנאותו של פינחס יש לדעת שהיא מסוכנת. ואמנם בשעת המעשה כאשר מתרחשים לפינחס גלויים וניכר שדי' מסייע בידו כותב תרגום יונתן את שמו של פינחס באופן מלא.

נטילת ערבון

נטילת אות משמו של אדם מופיעה כבר אצל אליהו הנביא, ורש"י התייחס לכך בפירושו לתורה. בתורה נכתב "וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב..." והשם יעקב נכתב שם באופן משונה בכתיב מלא, וכתב שם רש"י:

"וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב – בחמשה מקומות נכתב מלא, ואליהו חסר בחמשה מקומות, יעקב נטל את משמו של אליהו ערבון שיבוא ויבשר גאולת בניו."

שמו של אֱלִיָּהוּ הנביא נכתב ונהגה בדרך כלל באופן מלא, אולם בחמשה מקומות בתנ"ך הוא נכתב ונהגה באופן חסר "אֱלִיָּהוּ". וכתב רש"י שיעקב אבינו נטל את האות וא"ו משמו של אליהו והוסיף אותה לכתיב של שמו שנכתב "יעקב" כעירבון לכך שאליהו יבוא ויבשר את הגאולה.

ונראה שהסיבה לכך היא שאליהו שהוא פנחס, הוא קנאי. ולפעמים הקנאות כנגד עוברי עבירה מקטרגת על ישראל והיא עלולה לעקב את הגאולה. ואם אליהו רוצה שיחזירו לו את האות שניטלה משמו עליו לחפש זכויות של ישראל, ולקרב את הגאולה. ולכן נטל יעקב אות משמו של אליהו, כדי להכריח את אליהו ללמד זכות על בני יעקב. ולכן בפעם האחרונה שמוזכר שמו של אליהו בתנ"ך הוא נכתב בכתיב חסר בסמוך לכתוב שמספר על כך שאליהו משתדל להרבות את האהבה בין הצדדים השונים שבעם ישראל (מלאכי ג, כג-כד): "הֲנֵה אֲנֹכִי שֹׁלַח לְכֶם אֶת אֱלִיָּה הַנְּבִיא לְפָנַי בּוֹא יוֹם ד' הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא: וְהָשִׁיב לָב אֲבוֹתַי עַל בְּנֵי וְלָב בְּנֵי עַל אֲבוֹתָם..."

בני נביאים הם

בתלמוד מובא (פסחים דף סו, ב): "הניחו להן לישראל אם אין נביאים הן - בני נביאים הן". ולמדים משם שמנהגם של ישראל תורה היא. ונראה שכך הוא גם בענין השם פינחס שרוב ישראל נהגו לכתוב אותו בכתיב חסר "פנחס" ולהגות אותו בשוא נח. ונראה שבני ישראל חשו בשורש נשמתם את שעשה יעקב אבינו שנטל אותו משמו של אליהו כעירבון כדי להכריח אותו ללמד זכות על ישראל. וכיוון שאליהו הוא פינחס, נהגו בני ישראל ליטול את האות יוד משמו של פינחס כעירבון, כדי להכריח אותו ללמד זכות על ישראל, וכדי לקרב את הגאולה.

ובכל אופן, גם בכתיב חסר משמעות השם 'פנחס' היא בקשה מד' שיפנה ויחוס על בני ישראל. אלא שכעת בכתיב חסר, גם פנחס - שרוצה שישבו כבר את האות יו"ד לשמו - מצטרף לבקשה הזו, ומלמד זכות על ישראל.

¹ קושיות אלו מובאות כבר ב"פירוש יונתן" (להג"ר פייביל מביסק) שנמצא במקראות גדולות.

לע"נ אמו"ר רחל בת ר' בנימין בונים ע"ה

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ג)

Quito, Ecuador

קיטו, אקוודור
טבת תשנ"ג

איסור "החזרת פניו ריקם" בעני גוי

שאלה

האם הדין שנאמר לגבי צדקה בסיי רמט, שאסור להשיב עני ריקם, וחייבים לתת לו ולו משהו, נאמר גם לגבי עני נכרי?

תשובה

החובה (וההיתר) לתת צדקה לעני נכרי הוא מפני "דרכי שלום"¹, ואין בגדר זה כדי לכלול את האיסור "להחזיר את העני ששאל - ריקם"². אבל במקום שיש לחוש לאיבה, יתן.

¹ רמ"א יו"ד סי' רנא סעיף א, ע"פ הגמ' גיטין סא, ע"א.
² עיין מה שכתב מהר"י קורקוס על הרמב"ם הל' מתנות עניים (פ"ז ה"ז), דדברים שחיובם משום דרכי שלום, אם יצויר דמצי לאשתמוטי ואין איבה - אינו מחויב. ומקופל בזה שכל איסורי התורה, וקל וחומר איסורי דרבנן דוגמת זה שחידש הרמב"ם (דלא להחזיר העני ששאל ריקם), לא נאמרו, אף לא מדרבנן, כלפי עני נכרי.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר:
הרב שאול ישראלי

ארץ חמדה – קישור לשו"ת במראה הבזק באתר

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלב"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ גב' לוריין הופמן ז"ל	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלב"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלב"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
--	---	---------------------------------	--	--

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הייך

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן,
יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח ובירור מקיפים במקורות.
בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון,
מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה,
כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.
זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה